

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ»**

**ІННОВАЦІЇ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОСВІТИ,
ЕКОНОМІКИ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ
ІНКЛЮЗІЇ ТА ПРАГМАТИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ СОЦІУМУ**

**Матеріали
VI Міжнародної
науково-практичної конференції**

24-25 листопада 2022 р.

Кам'янець-Подільський, 2022

УДК 378:364.3

Головний редактор:

Тріпак Мар'ян Миколайович: ректор НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри інклюзивної економіки, кібернетики і комп'ютерних наук, заслужений працівник освіти України;

Заступник головного редактора:

Тимків Андрій Олександрович: керівник навчально-методичного та наукового відділу, кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Редакційна колегія:

Сімашкевич М. Є.: голова Кам'янець-Подільської районної ради, голова Ради стейкхолдерів НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»; **Посітко М. В.:** український політик, громадський діяч, міський голова м. Кам'янця-Подільського; **Жуховський І.:** проректор з розвитку, промоцій та фондів ЄС Міжнародної академії Прикладних наук в Ломжі (Республіка Польща); **Шарлович З.:** кандидат педагогічних наук, ад'юнкт Міжнародної академії Прикладних наук в Ломжі (Республіка Польща); **Гуменюк І. Л.:** кандидат економічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»; **Лучик В. Є.:** доктор економічних наук, професор, в. о. завідувача кафедри інклюзивної економіки, кібернетики і комп'ютерних наук, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»; **Палилюк О. М.:** кандидат історичних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності ім. Т. Сосновської, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»; **Волощук М. Б.:** викладач кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності імені Т. Сосновської, начальник відділу міжнародних зв'язків і комунікації, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»; **Корман М. М.:** провідний фахівець сектору наукової роботи у сфері інклюзії та інклюзивної освіти, НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності ім. Т. Сосновської.

Рекомендовано до випуску Вченою радою Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» (протокол № 3 від 22 грудня 2022 р.)

Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. м. Кам'янець-Подільський: Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», 2022. 384 с.

Збірник містить матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму», яка відбулася 24-25 листопада 2022 р. (Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», м. Кам'янець-Подільський), з актуальних питань сучасної економічної науки, освіти та соціальної реабілітації в умовах інклюзії.

Відповідальність за висвітлений матеріал у публікаціях несуть автори наукових праць.

© Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» 2022

<i>Тріпак М.М., Топорівська Я.В.</i>	
Безпека інклюзивної вищої освіти в умовах війни: виклики та рішення	271
<i>Файн А.В.</i>	
Інклюзія: нові умови, нові формати	274
<i>Франчук Т.Й.</i>	
Партнерська взаємодія освітньої, соціальної та економічної сфер у розвитку інклюзивного середовища регіону	276
<i>Цегельник Т.М., Касьянова Т.С.</i>	
Взаємодія вчителя початкових класів та асистента вчителя у інклюзивному класі ЗЗСО	278
<i>Цикалюк Ю.О.</i>	
Сучасні підходи для навчання дітей з особливими освітніми потребами	281
<i>Чаркіна О.А., Гукасян К.О.</i>	
Внутрішні детермінанти депривованого материнства в умовах виховання дитини з вадами розвитку	283
<i>Шаран О.В., Солтис О.Р.</i>	
Використання інтерактивних засобів навчання математики дітей з особливими освітніми потребами	286
<i>Шарлович З.П.</i>	
Сучасні підходи до безперервного навчання студентів та спеціалістів медсестринства з особливими освітніми потребами	288
<i>Шевченко Ю.В.</i>	
Навчальні аспекти розвитку соціальної компетентності у дітей із синдромом Дауна	290
<i>Шевчук О.В.</i>	
Місце і роль криптовалюти у суспільстві	292
<i>Шумська І.А., Ходжикян Д.Р.</i>	
Формування іншомовної термінологічної компетентності майбутніх фахівців аграрного сектору	294
<i>Якубовська А.М.</i>	
Інклюзія як умова ефективного навчання дітей з особливими освітніми потребами	296
<i>Яцук І.П., Антонюк А.О.</i>	
Формування соціальної компетентності здобувачів початкової освіти з особливими освітніми потребами	299
СЕКЦІЯ III «Соціальна реабілітація: сучасні умови та перспективи розвитку»	
301	
<i>Асеева Ю.О., Бальбуза О.М.</i>	
Використання методів арт-терапії у корекційно-розвитковій роботі з дітьми з затримкою психічного розвитку	301
<i>Бачинська М.В.</i>	
Потенційні можливості арт-терапії для реабілітації молоді з інвалідністю	304

3. Кравченко І. Л. Принципи архітектурно-планувальної організації центрів медично-соціальної реабілітації дітей та підлітків з фізичними вадами: автореф. дис. ... канд. арх. наук: 18.00.02. Київ, 2013. 21с.
4. Кравченко І. Л. Реабілітаційні центри для дітей-інвалідів. Проблеми розміщення та функціонування в міському середовищі (на прикладі м. Києва). Новини науки Придніпров'я. 2008. (№1). С. 88-94.
5. Цибуля Д. О., Ковальський В. П. Особливості проектування оздоровчо-реабілітаційних комплексів. URL:<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/itb/itb2020/paper/viewFile/10913/91>

Тріпак М.М.

*ректор НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
професор кафедри інклюзивної економіки, кібернетики і комп'ютерних наук,
кандидат економічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України*

Топорівська Я.В.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи,
психології та соціокультурної діяльності ім. Тамари Сосновської,
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»*

БЕЗПЕКА ІНКЛЮЗИВНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

В умовах масштабного військового вторгнення російської федерації, тривалими ракетно-бомбовими та артилерійськими ударами, внаслідок чого відбуваються значні руйнування цивільної інфраструктури, у тому числі й закладів освіти, найголовнішим завданням у підготовці їх до роботи в новому 2022/2023 навчальному році є забезпечення безпеки працівників та здобувачів освіти.

Збройний конфлікт на сході України супроводжується тривалою гуманітарною кризою. Тисячі громадян України відчувають вплив останньої на своє життя, дехто з них – щоденно, перетинаючи «лінію розмежування», що є наразі однією з найбільш замінованих ділянок землі у світі.

Все це актуалізує потребу у формуванні більш вдумливої та активної позиції, як представників влади, так і пересічних громадян, щодо національної безпеки для того, щоб ліквідувати передумови появи або хоча б послабити наслідки зазначених явищ. Така позиція в суспільстві може бути сформована, зокрема, завдяки підвищенню рівня та якості освіти громадян. Система освіти, звичайно, не зможе повністю усунути ці явища, проте через надання інформації та передачу професійного знання, а також формування критичного

мислення зможе знизити соціальну напруженість в суспільстві, що ними викликається.

Актуальні питання розвитку вищої освіти в умовах воєнного стану та перебіг освітнього процесу, безпекові проекти та розвиток ЗВО обговорили 16 листопада 2022 року, у Тернополі на дводенному Всеукраїнському освітньому форумі «Нові виміри безпеки: виклики та рішення», де взяли участь: керівництво Міністерства освіти і науки України, Міністерства внутрішніх справ та Міністерства молоді та спорту України, радник-уповноважена Президента України з питань Фонду Президента України з підтримки освіти, науки та спорту і голова Фонду, представники Державної служби надзвичайних ситуацій, народні депутати, міжнародні партнери МОН, науковці та освітяни зі всіх областей України. Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» представляв ректор інституту.

Міністр освіти і науки України Сергій Шкарлет зазначив, що «Збройна агресія рф ще більше акцентує увагу на питанні безпеки. Та попри постійні атаки окупантів, ми продовжуємо освітній процес, спільними зусиллями долаємо всі виклики, які постають перед нами. Освітяни, які з перших годин війни демонстрували єдність, незламність і стійкість, вбачають основним своїм призначенням виконання простої формули: «Заклад освіти – територія безпеки».

На сьогодні є важливими питання про подальше створення безпечних умов у закладах освіти, забезпечення їх укриттями, питання охорони закладів освіти, формування навичок безпечної поведінки, психоемоційної підтримки учасників освітнього процесу тощо. Тематика вищезазначеного форуму охоплює широке коло питань, пов'язаних із роботою освітніх закладів у час війни, а саме:

- психологічна підтримка учасників освітнього процесу;
- безпечні умови навчання;
- виклики в організації дистанційного навчання;
- інформаційно-аналітична складова безпеки освіти в умовах воєнного стану.

Робота закладів освіти в умовах сьогодення організовується за такими напрямками: *об'єднані заради безпеки, психологічна безпека та безпечні умови навчання*. Зокрема, обговорюється створення безпечного освітнього середовища та надання освітніх послуг в умовах воєнного стану, облаштування укриття у закладах освіти, національно-патріотичне виховання як компонент безпеки, партнерство ЮНІСЕФ у створенні безпечних умов навчання, психологічна допомога та емоційна підтримка, використання інтернет-сервісів та цифрових інструментів, кібербезпека в умовах війни, європейська інтеграція та ін. На сьогодні визначено низку парадигм, зокрема, основні виклики інформаційно-аналітичної складової безпеки освіти в умовах збройної агресії рф та запровадження воєнного стану, серед яких: перманентні кіберзагрози для інформаційних освітніх систем та баз даних у вигляді хакерських атак (DDOS,

фішинг, SQL-ін'єкції тощо), висока вірогідність фізичного руйнування комп'ютерної техніки, серверів, ліній зв'язку тощо, ускладнення традиційного збору та обробки освітньої інформації через активні бойові дії та окупацію частини територій України, масштабне вимушене переміщення учасників освітнього процесу, масштабне руйнування освітньої інфраструктури, зміна усталених каналів збору інформації тощо. Було презентовано теплову матрицю Solid Info, яку адаптовано до умов воєнного стану та «Бібліотеку освітніх інформаційних ресурсів», яка охопила найбільш важливі першоджерела, освітні урядові документи, аналітичні матеріали 2022 року, які спрямовані на широке інформування учасників освітнього процесу та інформаційну безпеку освіти.

Можемо стверджувати, що інновацію в освіті доцільно розглядати як реалізоване нововведення у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (як методики, технології), у змісті та формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання та виховання і у підходах до соціальних послуг в освіті. Це суттєво підвищує якість, ефективність та результативність освітнього процесу, тому педагогічна інноватика, відповідно до особливостей новітніх процесів, в освіті повинна охоплювати певні теоретичні блоки понять і принципів, а саме: створення нового в системі освіти та педагогічної науки, сприйняття нового соціально-педагогічним співтовариством, застосування педагогічних новацій, система рекомендацій для теоретиків і практиків щодо пізнання інноваційних освітніх процесів в освіті та керування ними [3].

Отже, вплив збройних конфліктів на освіту породжує цілу низку гуманітарних та соціальних проблем, завдаючи шкоди учням, студентам та педагогічним працівникам, позбавляє величезну кількість дітей та студентів їхнього права на освіту, таким чином руйнуючи фундамент, на якому громади будують своє майбутнє, надії та прагнення цілих поколінь. На противагу цьому, освітня система може допомогти захистити дітей та молодь від психологічних травм та експлуатації, пропонуючи чіткий розклад та стабільність, вона може полегшити психологічний вплив збройного конфлікту та забезпечити доступ до інших життєво важливих послуг.

Саме тому, сміливість й усвідомленість, з якою влада та суспільство можуть прийняти виклики в системі освіти, з якими нас познайомила війна, матиме прямий вплив на побудову не лише безпечної школи сьогодні, а й в майбутньому, коли в незалежній суверенній Україні пануватиме мир.

Слава Україні! Героям слава! Слава мужнім воїнам ЗСУ!

Література:

1. Проект концепції національної безпеки України. URL: <https://cutt.ly/w1zK167> (дата звернення: 10.11.2022).
2. Пасічник В. Суть та особливості національної. Ефективність державного управління. Збірник наукових праць. Львівський регіональний інститут

державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. 2011. Вип. 26. Львів, 2011. С. 41–50.

3. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність: Науково-методичний збірник / за загальною ред. С.М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.

Файн А.В.

*викладач загальноосвітніх дисциплін,
викладач циклової комісії суспільно-гуманітарних
та фундаментальних дисциплін
ВСП «Кам'янець-Подільський фаховий коледж»
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»;
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

ІНКЛЮЗІЯ: НОВІ УМОВИ, НОВІ ФОРМАТИ

2022/2023 навчальний рік став справжнім викликом і для здобувачів освіти, і для їх батьків, і для всіх працівників освіти. Тривожні погляди батьків, постійні повітряні загрози, звуки сирен, а інколи і вибухів, чужий простір, зміна середовища проживання, викликають занепокоєння, тривожність, страх, в усіх дітей, але більш гостро відчують це діти з особливими розвитку.

За останні роки в українському суспільстві ми можемо спостерігати розвиток інклюзії, збільшення інклюзивних освітніх закладів та дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх школах. Упродовж останніх років в Україні спостерігається значне збільшення кількості дітей з особливими освітніми потребами (далі – діти з ООП), які отримують освіту в інклюзивних класах (групах) закладів освіти.

За офіційними статистичними даними в результаті розвитку інклюзивного навчання у 2021/2022 н. р. кількість учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах ЗЗСО збільшилась на 7608 осіб і становить 32686 учнів (у 2020/2021 – 25078 учнів). Кількість інклюзивних класів зросла на 4535 одиниць і становить 23216 таких класів [1].

Змінюється і законодавча база, так з 1 січня 2022 року набирають чинності зміни до постанов Кабінету Міністрів України, що регулюють організацію інклюзивного навчання: «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами» від 21 липня 2021 р., «Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» від 15 вересня 2021 р. № 957 [2].